JÓŠIJÁŠ - KRÁL REFORMÁTOR

Původ materiálu
Trusina Jan
Pořadí v lekci
26

VSTUPNÍ VERŠ

Žalm 119,41+44 — Kéž na mě sestoupí tvé milosrdenství, Hospodine, i tvá spása, jak jsi řekl, Tvého Zákona se budu držet ustavičně, navěky a navždy.

LITURGICKÉ ČTENÍ

2Kr 22,3-7

KATECHETICKÉ POZNÁMKY

1. KLÍČOVÉ POJMY, DOBOVÉ A TEXTOVÉ SOUVISLOSTI

- nalezení zákona: Okolnosti nálezu i osoba nálezce samotného nechtějí dodat nálezu knihy Zákona nějaký posvátný lesk, ale představují cosi jako „biblický odkaz“. Podle Dt 31,26 byl svitek s Mojžíšovou řečí uložen „po straně schrány“, tedy na místě, kam měl v chrámu přístup jen velekněz. Celé další vyprávění je třeba chápat jako odezvu na hlas této „tóry“. Nalezení svitku dává Jóšijášovu pokusu o obnovu chrámu pravou hloubku (nalezlo se zřejmě „jádro“ 5. Mojžíšovy) . Nestačí opravovat chrám jako místo kultu. Bohoslužba, oběti a chvály by byly bezobsažným prázdným rituálem, kdyby se jich účastnilo srdce neproměněné Božím slovem. Chrám bez Božího oslovení ztrácí na významu.

- **zákon – tóra:** celé vyprávění o Jóšijášově reformě rámují zmínky o „knize Zákona“, dosl. „svitku tóry“ (22,8 a 23,25). Nejde tu o zákon ve smyslu „souboru nařízení“, jež chtějí obvinit a odsoudit, ale o **tóru**, tedy slovo, jež v dané situaci ukazuje k životu. Odpovědět na tuto výzvu má cenu, i když už se zdá být vše ztraceno. To aktuálně dosvědčuje prorocké slovo. Celé vyprávění povzbuzuje k této životodárné poslušnosti tóry.

- **úloha proroka** se v dané chvíli ukazuje jako rozhodující pro další bytí Judy. Viz v.13: *jít se poradit s Hospodinem* neznamená jít do chrámu – ale dotázat se **prorokyně Chuldy** (v.13 – 20). K ní jdou všichni královi služebníci včetně velekněze. Nezastupitelnost proroka spočívá ve zmocnění k aktuálnímu oslovení. Jak to teď s králem a jeho lidem po generacích neposlušnosti je, nemůže říci náboženský profesionál (velekněz), ani sám Mojžíšův zákon, ale prorok.

Prorokyně Chulda (Krtice) odmítla osudově zatracující interpretaci vyslechnutého slova. Důležitý je prorocký důraz na smysluplnost rozhodnutí k obratu a nápravě (22,21). I když zaběhaná praxe míří k zániku, má cenu každé úsilí o změnu a nápravu.

- Hospodin uvádí zlo (viz 22,13.16.20): Jóšijášova reakce i prorocké slovo akcentují důrazy, jež najdeme jednak v Deuteronomiu (29,26; 30,15-20; 31,26; 31, 29) a u Jeremiáše (cf Jr 11,11 a 11,8; viz též 6,19 aj.). Jak v Zákoně, tak u Proroků (srvn. např. i Ez 5,5n.17 a Da 9,12nn) je výchozí souvislostí těchto výroků **smlouva**. Hospodin povolal svůj lid, uzavřel s ním (na Sínaji) a obnovil (před vstupem do zaslíbené země) smlouvu. Ta dává Božímu rozhodnutí a zaslíbení pevný rámec. *Lze říci, že celé izraelské náboženství vychází z předpokladu smlouvy jako základního vztahu mezi Hospodinem a vyvoleným lidem.* (BS-A). Smlouvou se Hospodin zavazuje k věrnosti a spolehlivosti. O totéž je žádán Izrael. Záměrem smlouvy je zaručit jedinečný vztah Boha a jeho lidu a ochránit tak prostor života ve svobodě, dostatku a bezpečí: *vyvol si tedy život, abys byl živ ty i tvé potomstvo* (Dt 30,19b). Smlouva tedy není „bičem“ na Izrael. Ovšem každé odpadnutí od Hospodina nese s sebou riziko ztráty prostoru k životu. Slovo Tóry a proroků o uvedení zla na Izrael nevychází tedy z představy všemohoucího božstva, které všechno – a za všechno – může, ale ze závaznosti smlouvy a kajícího rozpoznání vlastní nevěry.

- **důsledky čtení knihy** přesahují oblast chrámu a kultu. Jóšijáš především obnovuje **smlouvu s Hospodinem.**(23,3) Zvěst knihy otevřela oči pro hluboký rozpor mezi současnou podobou života Izraele a Božím nárokem. Důsledky králova rozhodnutí zasahují celý život Izraele. Chrám a okolí Jeruzaléma jsou očištěny od model, je zrušen oltář v Bét-el (23,15), znovu se zavádí **hod beránka** (23, 21nn). Všechna králova reformní aktivita je charakterizována jako výraz správného naslouchání (Dt 6,4n) slovu Tóry (23,25)

2. ÚSKALÍ TEXTU:

- neměli bychom krále **Jóšijáše představovat jako profesionálního reformátora,** ochotného kdykoli se pustit do díla nápravy. Jóšijášova reforma se rodila bolestně. Ani samotný nález knihy by ji zřejmě nevyvolal. Mohla by být uložena mezi vzácné „muzeální“ kousky – takovým sběratelem starožitností byl například asyrský král Asurbanipal v Ninive proslavený

svou knihovnou. Důležitý je králův přístup – není přezíravý k prorocky vyostřené zvěsti. Skutečně očistnou a duchovně transformující podobu dostalo královo dílo až ve chvíli, kdy k němu dolehlo slovo knihy a slovo proroka. Nazývat tedy tento oddíl „Jóšijášova reforma“ je zkreslení. Reformu neinicioval král, ale slovo Tóry a prorokyně.

- někomu může připadat málo, že královo „obrácení“ **neodvrátilo konečnou katastrofu.** Do zvěsti prorokyně Chuldy se však promítá kající deuteronomistický pohled redaktorů z doby babylonského zajetí: to, co se nám přihodilo (vyvrácení Jeruzaléma, ztráta samostatnosti, pád království) je důsledek našeho odpadnutí od Hospodina. A za Jóšijáše vlastně byl milostí Boží oddálen tento konec, námi vyprovokovaný a zaviněný.

- než začnete vyprávět dětem, porovnejte mezi sebou výklad pro střední školní věk a Biblickou dějepravu (č. 79). Výklad akcentuje pokání tváří v tvář zvěsti Tóry, oslabuje však důraz na totální zbloudilost a odpadnutí od smlouvy. Dějeprava naopak mluví o Božích trestech, aniž by naznačila rámec, z něhož vyrůstají: smlouvu.

3. METODICKÉ POZNÁMKY

Obrázek může plnit úlohu motivačního uvedení do příběhu. Při jeho zpracování jistě vzniknou dohady, co je správné, a otázka, kdo o tom rozhoduje. Děti pak mohou sledovat vyprávění s tím, aby přišly na to, co nebo kdo o takové reformě rozhodoval podle bible: Král? Kněží? Zvyk? Boží slovo?

4. POMŮCKY

Obrázek svitku tóry, album, kronika. Flanelograf II, obr. č. 14, 74, 66. Ostatní postavy příběhu vyberte z Flanelografu I.

5. MOTIVAČNÍ UVEDENÍ DO PŘÍBĚHU:

Otázka pro mladší a střední školní věk

Našli jste někdy doma nebo na půdě u babičky nějaké staré listiny? Co pro vás takový nález znamenal? Co jste se z něj dověděli? Potřebovali jste, aby vám někdo poradil, co s nálezem?

Otázka pro starší školní věk:

Četli jste nebo slyšeli nějaký „text“, který vás donutil ke změně myšlení nebo jednání? Vyhrožoval? Sliboval? Byl jasný hned na první poslech či přečtení?

Nebo proberte problém jinak: Proč lidé hledají staré listiny apod. – aby se dozvěděli o sobě – nebo o minulosti?

V rozhovoru si můžete uvědomit, že hledání a nalézání „archiválií“ nás vede k lepšímu poznání minulosti (což není špatné – a je to důležité třebas i pro porozumění bibli). Následný příběh však postupuje kontrastně – objevila se „listina“, kterou nikdo nehledal – a jako poselství „z minulosti“ zasahuje a oslovuje v přítomnosti.

6. osnovy vyprávění:

a) poznámky a osnova pro mladší školní věk:

Využijete-li nabídnuté motivace, může se rozhovor vydat několikerým směrem. Pokud se rozhovor rozvine, soustřeďte se na to, zda samotný nález „archiválie“ vyvolá nějakou smysluplnou akci. Pokuste se rozlišit mezi „kuriozitou“, která vyvolá zájem a nic víc, a textem, který vskutku orientuje. Je možné, že rozhovor o zkušenosti dětí povede „do slepé uličky“ – ale podobně by skončil nález svitku zákona, kdyby prorokyně neohlásila, co s ním.

I. Motivace

II. Král Jóšijáš se pouští do opravy chrámu

III. Nález knihy a králova reakce

IV. Prorokyně vzkazuje: na nápravu není pozdě

V. Jóšijáš očišťuje víru celého Izraele

b) poznámky a osnova pro střední a starší školní věk

Mimo CBL máte příběh zpracovaný i v cyklu PROROCI DĚTEM, 19.9.1999.

Vyprávění můžete rozšířit o tři motivy obnovy z 23. kap.: obnovení smlouvy, likvidace tradičních ohnisek modlářství, obnovení hodu beránka. Osnova z PROROCI DĚTEM, kterou zde

opakujeme, se pokouší vystihnout, že TÓRA je především ukazatel cesty – a na cestu dál zve i tehdy, když jsme díky ní zjistili, že jsme správný směr už dávno opustili.

I. Motivace

II. Izrael zabloudil

III. Objev

IV. Po objevu pláč

V. Po pláči rozhodnutí

VI. Po rozhodnutí odpuštění

VII. Po odpuštění náprava (tři motivy obnovy z 23. kap)

VIII. Co bylo dál?

VYPRÁVĚNÍ

I. NENÁPADNÉ ZAČÁTKY

Mnoho velkých událostí v dějinách začalo zcela nenápadně. (Dokázali byste si na některé vzpomenout?) Tady se začíná obyčejnou opravou kostela. To je jistě dobrá věc, ale nic tak převratného. A přece, jak významné události se z toho potom vyvinuly! Oprava chrámu, to byl jenom první krok. Když člověk přiloží srdce k dílu, když je vnímavý, přemýšlí a na věci mu záleží, tam se mu ukazují další a ještě důležitější kroky, kam ho Bůh chce vést.

II. OPRAVA CHRÁMU

Oprava chrámu je dobrá a potřebná věc. Není jedno, v jakém prostředí se bohoslužby konají. Na tom, jak kostel vypadá a jaké je to uvnitř, se pozná, jak moc nám na Pánu Bohu záleží.

Jeruzalémský chrám opravovali naposled asi před 180 lety. „Nejvyšší čas, abychom dali Hospodinův dům do pořádku," uvažuje mladý král Jóšijáš. Pošle vysokého královského úředníka (má titul písaře) k veleknězi: „Dejte se do opravy chrámu. Použijte k tomu peníze, které lidé dávají do chrámové pokladny. Bude dost pro řemeslníky i na nákup materiálu, dříví a kamene."

Tak se rozběhla stavební akce, jakou v Jeruzalémě nepamatovali. Ale to byl teprve začátek. Obyčejná stavební akce přerostla v něco mnohem důležitějšího. Oprava bohoslužebného prostoru je pouze prvním krokem obnovy mnohem významnější, kterou tam Pán Bůh připravuje. Teď jde jen o to, budou-li lidé sledovat, kam je Pán Bůh chce přivést, a budou-li ochotni tím směrem jít.

III. NALEZLI JSME KNIHU ZÁKONA

Netrvalo dlouho a vidíme velekněze, jak pospíchá za královským písařem: „Nalezl jsem v Hospodinově domě knihu Zákona.“ Kniha Zákona, to nebyla nějaká sbírka zákonů, paragrafů a nařízení. Tato kniha (v bibli se říká „tóra“) byla svědectvím o Božím jednání s Izraelem. Tady bylo zachyceno všecko, co Hospodin pro svůj lid učinil, jak je vysvobodil z egyptského otroctví i z jiných nebezpečí, ale také, co Bůh od svého lidu očekává, čím se má projevit jejich věrnost. Základem toho všeho byla smlouva, kterou Bůh s Izraelem uzavřel, závazek věrnosti z Boží i lidské strany. A bylo tam i varování: nebudou-li Bohu věrni, zle na to doplatí.

S touto knihou (měla podobu svitku) jdou nyní oba muži ke králi. Nejprve podají hlášení, jak pokračují opravy, a pak přichází to hlavní: nález knihy. Na ni se nyní soustředí jejich pozornost. Písař ji předčítá králi a ten pozorně naslouchá. Vše ostatní – i sama oprava – nyní ustupuje stranou.

IV. CO MÁME DĚLAT ?

Král poslouchá – a bere ta slova vážně. Poslouchá a otevírají se mu oči: Opravují chrám, ale jak hluboká propast je mezi tím, co od nich Hospodin čeká, a jejich skutečným životem. Uvědomuje si, jak daleko se od Hospodina vzdálili. Jak porušují smlouvu, kterou s nimi Bůh uzavřel. Kolik se v zemi děje věcí, které Zákon výslovně zakazuje. Navíc je tam i varování, jak zle dopadne lid, který na Hospodinovo slovo nedbá. To vše na něho velice zapůsobilo. Je tím tak otřesen, že vstane a jako výraz své bezradnosti, pohnutí i pokání roztrhne královské roucho.

Jak to s námi bude dál? Co máme dělat? Kdo nám to řekne? Jóšijáš si uvědomuje: Na to nestačí ani král, ani velekněz. Co teď potřebujeme slyšet, to je slovo od Hospodina. „Jděte k prorokyni Chuldě, ať nám poví, co říká Hospodin.“ – Velekněz, písař a další čtyři muži jdou do jeruzalémského Nového Města, kde tato žena bydlí, aby vyslechli prorocké slovo, jak to s nimi i s celou zemí vypadá, co mají činit a mají-li vůbec nějakou šanci.

V. SLOVO OD HOSPODINA – SOUD I NADĚJE

A dočkají se, jenže tím, co Chulda poví, jsou zarmouceni ještě víc. „Na toto místo i na všechny jeho obyvatele uvede Hospodin všechno zlo, jak je to v knize Zákona psáno. To proto, že nejste věrni Hospodinu, sloužíte modlám a mnoha zlými činy ho urážíte. K čemu je chrám a k čemu je všechna bohoslužba v chrámě, nejste-li ochotni Pána Boha poslouchat?“

Ale pak přijde ještě jedno prorocké slovo, a to je určeno přímo pro mladého krále: „Protože bere slova knihy Zákona vážně, protože si vzal k srdci i všechna její varování a projevil lítost, Hospodin ho vyslyšel a slitoval se nad ním. Všecky ty hrůzy, které jste na sebe svou neposlušností přivolali, nepřijdou v době jeho kralování, ale až později. On sám toho bude ušetřen.“ – Poselstvo se vrátí ke králi a vše mu oznámí.

VI. KRÁLOVO ROZHODNUTÍ

Co nyní král učiní? Pokrčí rameny a řekne si, že se nedá nic dělat? Nebo se bude utěšovat tím, že Boží trest přijde až za jeho nástupců? Nebo vyhlásí, že za jeho vlády je země bezpečná a že lidé nemusí mít strach? (Co by na jeho místě učinil mnohý vládce nebo politik?) Nic z toho.

Uvědomí si: My se teď ze všeho nejdříve musíme vrátit k Hospodinu. Takhle musíme využít času, který nám ještě zbývá. Protože to je jediná možnost, kterou máme. Ať už to s námi v budoucnu dopadne jakkoli, teď platí: Zpět k Hospodinu, k jeho smlouvě, k jeho Zákonu! Obnovit věrnost! Pryč od model a zpět k poslušnosti! Každá jiná cesty by jen urychlila naši záhubu.

VII. DALŠÍ KROKY

A hned začíná jednat. Vydá nařízení, aby se do chrámu dostavili zástupci všech rodin z Jeruzaléma i všeho Judstva a na vlastní uši si poslechli, co je v Knize smlouvy napsáno. Sám osobně jim to předčítá. Pak král slavnostně obnovil smlouvu Hospodinovu a všechen lid se za tu smlouvu postavil. Kněžím nařídil, aby vyházeli z chrámu všechny předměty, které byly spojeny s uctíváním jiných bohů. V celé zemi byl vyhlášen zákaz jakéhokoli modlářství a všechny pohanské svatyně musely být zlikvidovány. Až nastane čas svátků, dojde i k tomu, že všechen lid – po mnohaleté přestávce – bude opět slavit hod beránka. „Hospodin, který vyvedl naše otce z Egypta, je náš Bůh, my jsme jeho lid a chceme mu zůstat věrni.“

VIII. BOŽÍ VEDENÍ A JÓŠIJÁŠOVO ROZHODOVÁNÍ

Sledovali jsme, jak dobře si Jóšijáš počínal. Ale to vůbec nebylo samozřejmé. Mohl jednak úplně jinak. Co učiním s nalezenou knihou? (Dáme ji do archivu nebo do muzea a budeme ji opatrovat, aby se jí nic nestalo.) Jak zareaguji na text té knihy? (Poslechnu si, jak to bylo v dobách otců pěkné, ale dnes už je přece jen jiná doba.) Jak naložím s prorockým slovem? (Nemusím věřit všemu, co ta ženská říká. Ostatně, hlavně že soud nepostihne naši dobu.) Vrátíme se k Hospodinu, třeba se i slituje? (Nemá význam moc se snažit o nějakou změnu, další generace stejně na Hospodina zapomene.)

Několikrát za sebou se Jóšijáš octl v situaci, kdy bylo potřeba udělat rozhodnutí, které bylo důležité pro něho i pro celou zemi. Pokaždé však přitom vzal vážně slovo od Hospodina (slovo z knihy Zákona i slovo prorocké). Tak ho Bůh krok za krokem vedl správným směrem.
V odpovědnosti za sebe i za svěřený lid učinil mladý král nakonec ještě víc, než jak prorocké slovo znělo.

MODLITBA

Náš nebeský Otče, děkujeme ti za všechny, kdo slyší tvé slovo a dají se jím vést. Veď svým Duchem i nás, ať dobře pochopíme, co máme činit, a jdeme správným směrem. Amen.

6. podněty pro rozhovor:

- nebyla Jóšijášova reforma zbytečná, když Boží rozhodnutí o konci judského království neodvrátila?

- kvůli čemu bychom měli činit pokání my? (nemáme opravené kostely, málo lidí chodí na bohoslužby, neznáme pořádně bibli, nestaráme se o uprchlíky, ničíme životní prostředí, opakujeme fámy z televize a novin, máme nudné bohoslužby, nalháváme si, že za komunistů bylo líp, neumíme přiznat, jak se církev chovala za totality…)

- je Boží slovo omezeno jen na kostely?

- v kterých shromážděních se dnes předčítá z Tóry?

- myslíte si, že by se i v našich bohoslužbách mělo něco změnit, vylepšit? Co by mělo být důvodem takových změn?

- Podle čeho se řídili velcí reformátoři církve?

- může oprava kostela prohloubit víru?

- co to je formička, forma, formace, reforma, reformace, protireformace, formalismus, formální, informace?

- chodí ve vašem sboru víc lidí na brigádu nebo na biblickou hodinu?

- mluví se u vás doma spíše o tom, co je potřeba opravit na kostele, nebo o nedělním kázání?

- myslíte, že když jsme příslušníky reformační (či reformované) církve, už sami nemusíme o reformě přemýšlet, protože ji za nás vybojovali naši předkové?

- znáte základní hesla reformace? Co znamenají? (sola scriptura – pouhým Písmem, sola fide – pouhou věrou, sola gratia – pouhou milostí, soli Deo gloria – samému Bohu sláva, semper reformanda – /církev/ trvale schopná reformy)

Odkaz na pracovní list
26 Jošijáš - král reformátor
26 Jóšijáš král reformátor - st
Odkaz na píseň
V nebi je trůn (SV360)
Uhni se stranou, ztratíš jen chvíli
Nás zavolal jsi, Pane (BTS47)
S písní k němu pristoupíme (BTS2)
Moudrosti poklad z nebe je slovo Boží nám
Před tvou tváří, Pane, nemám vůbec nic
Já chtěl bych, Bože můj, mít srdce plné síly
Cílová skupina
Mladší školní
Starší školní
Katechetické cykly
Pozvání na cestu Starý zákon 2
Biblický odkaz (kat)
2 Královská 22,1–20